

Pitanja i zadaci za
Županijsko natjecanje iz astronomije 2012.
4. razred srednje škole
8. ožujka 2012.

Zaporka					
riječ			peteroznamenasti broj		

Pitanja

Zaokružite slovo ispred točnog odgovora ili dopunite rečenicu (svaki točan odgovor donosi 2 boda)

1. Zvijezde u našoj galaksiji imaju mase u rasponu od
  - a) 0,05 mase Sunca do 10 masa Sunca
  - b) 0,05 mase Sunca do 100 masa Sunca
  - c) 0,05 mase Sunca do 1000 masa Sunca
  - d) nula do beskonačno
2. Barem u jednoj fazi razvoja svaka se zvijezda sastoji od ioniziranog _____.
3. U Hertzsprung-Russellovom dijagramu cefeide se nalaze
  - a) unutar glavnoga niza
  - b) kao zasebno područje između glavnoga niza i bijelih patuljaka
  - c) kao zasebno područje između glavnoga niza i crvenih divova
  - d) u području crvenih divova
4. Poznati otvoreni skup u zviježđu Bika koji sadrži nekoliko stotina zvijezda (od kojih je golim okom vidljivo njih sedam) nazivamo _____.
5. Zvezdani skupovi su
  - a) nastali slučajnim okupljanjem zvijezda
  - b) zvijezde koje, promatrano sa Zemlje, izgledaju povezano
  - c) nakupine zvijezda koje su premale da bismo ih zvali galaksijama
  - d) nastali fragmentacijom oblaka međuzvezdane tvari

6. Sve zvijezde jednog kuglastoga skupa rođene su _____.
7. Ukupni broj galaksija u svemiru iznosi oko
- a) milijun
  - b) 100 milijuna
  - c) milijardu
  - d) 100 milijardi
8. Galaksija je masivni skup zvijezda, međuzvjezdane tvari (plina i prašine) i _____.
9. Što je zajedničko radiogalaksijama, Seyfertovim galaksijama, kvazarima i blazarima?
- a) sve su te galaksije spiralne
  - b) sve su te galaksije aktivne
  - c) sve su te galaksije eliptičke
  - d) ništa od navedenoga
10. Štefan-Boltzmannov zakon i Wienov zakon su svojstva spektra _____.

Zadaci

1. Kad se Sunce počne pretvarati u crvenog diva njegov će polumjer rasti (sada iznosi 700 000 km). Nakon kojega će polumjera gustoća Sunca postati manja od gustoće vode? **(6 bodova)**
2. Energija fotona opaženog na Zemlji manja je 3% od energije koju je taj foton izvorno imao kad ga je emitirao neki izvor u dalekoj galaksiji. Smanjenje energije posljedica je kozmološkog crvenog pomaka. Odredite udaljenost te galaksije u godinama svjetlosti. Za vrijednost Hubbleovog parametra uzmite $71 \text{ km s}^{-1} (\text{Mpc})^{-1}$. Koliko je puta ta galaksija udaljenija od Andromede? **(9 bodova)**
3. Za pet supernova u drugim galaksijama izmjerene su udaljenosti i kozmološki crveni pomaci:

$d \text{ (Mpc)}$	z
20	0,005
43	0,01
280	0,07
450	0,1
530	0,13

Iz ovih podataka procijenite vrijednost Hubbleovog parametra i njegovu pogrešku. Postoje različiti načini na koje se to može napraviti (primjerice metoda najmanjih kvadrata), no ovdje će biti dovoljno naći srednju vrijednost i maksimalnu apsolutnu pogrešku (kao da je H_0 mjeren izravno). **(9 bodova)**

4. Vega ima površinsku temperaturu 9600 K, a polumjer 2,5 puta veći od polumjera Sunca. Koliko je puta njezina luminoznost veća od luminoznosti Sunca? **(6 bodova)**